

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

(وَمَا كَانَ لِنَبِيٍّ أَنْ يَغُلَّ ۚ وَمَنْ يَغْلُلْ يَأْتِ بِمَا غَلَّ يَوْمَ

الْقِيَامَةِ ۚ ثُمَّ تُوَفَّى كُلُّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿١٦١﴾

سورة آل عمران 161

عن أبي بكرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ فِي خُطْبَتِهِ يَوْمَ النَّحْرِ

بِمَنْى فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ:

«إِنَّ دِمَاءَكُمْ، وَأَمْوَالَكُمْ وَأَعْرَاضَكُمْ حَرَامٌ عَلَيْكُمْ كَحَرْمَةِ

يَوْمِكُمْ هَذَا، فِي شَهْرِكُمْ هَذَا، فِي بَلَدِكُمْ هَذَا...»

البخاري، الحج، 132

Kıymetli Kardeşlerim!

Yüce dinimiz İslam'ın üzerinde önemle durduğu temel kavramlardan biri de 'hak' kavramıdır. İslam bütün canlılara ait hakları ayrıntılı bir şekilde tespit ve tarif etmiştir. Her canlıya ait sınırlarını belirledikten sonra her bir hak sahibine hakkının verilmesini emretmiş; hak ihlali anlamına gelecek her türlü davranışı da yasaklamıştır. Bu hakların başında 'kul hakkı' gelmektedir. Nitekim Allah Teâlâ insanoğlunu en güzel şekilde yaratmış ve mükerrem kılmıştır. Bundan dolayı İslam'da ırkı, rengi, cinsiyeti, dili, dini, konumu ne olursa olsun insanların hakları dikkate alınmış ve gözetilmiştir. Resul-i Ekrem (s.a.v.) Efendimiz Veda Hutbesi'nde "Ey insanlar! Sizin canlarınız, mallarınız ırz ve namuslarınız, Rabbinize kavuşuncaya kadar dokunulmazdır."¹ buyurmuş ve kul hakkını ihlal edenlerin ahirette hüsrana uğrayacağını haber vermiştir.

Değerli Müslümanlar!

İslam hak ve hakikat, hukuk ve adalet dinidir. "Hak" kavramı hem sorumluluklarımızı hem de korumamız gereken değerleri ifade eder. Hayat ve huzur kaynağımız olan Kur'an-ı Kerim, bizleri hakka sahip çıkmaya davet eder. Rabbinizin esmâ-i hüsnâsından biri de el-Hak'tır. Hak hisse ve pay anlamına gelmekle birlikte batılın da zıttıdır. Dolayısıyla hakka riayet eden insan aslında doğrunun ve hakikatin yani Cenâb-ı Hakk'ın emir ve rızasının yanında yerini almış olur. Hayatımızın tamamını kuşatan sorumlulukların başında kul hakkı gelir. Kul hakkına riayet etmenin Cenâb-ı Hakk'a olan imanımızın bir gereği olduğunu asla unutmamız gerekir. Kul hakkı ihlali durumunda haksızlığın gecikmeden giderilmesi, hak sahibi ile

helalleşilmesi ve bu günahın tövbe istiğfar edilmesi gerekir. Zira Peygamberimiz (s.a.v.) bu konuda şöyle buyurmaktadır: "Kim din kardeşinin şeref, onur ve haysiyetine veya malına yönelik bir haksızlık yapmışsa altın ve gümüşün fayda vermeyeceği kıyamet günü gelmeden önce o kimseyle helalleşsin. Aksi takdirde yaptığı zulüm miktarınca sevaplarından alınarak hak sahibine verilir. Şayet sevabı yoksa hakkına girdiği kişinin günahlarından alınarak kendisine yüklenir."²

Kıymetli Müslümanlar!

Kul hakkı ihlali hakaret etme, küfür, yalan, gıybet, iftira, alay, rencide etme gibi insanın onur ve haysiyetine yönelikse bu durumda yapılması gereken, ortaya çıkan zarar ve mağduriyeti gidermek ve hak sahibiyle helalleşmektir. Buna imkân bulunmadığı durumlarda ise samimi bir tövbeden sonra hak sahibine hayır dua edilmeli, onun namına hayır hasenat yapılarak bu vebalden kurtulmaya çalışılmalıdır. Kul, kamu, vakıf mallarına dokunmamanın, harama ve günaha bulaşmamamın en etkili yollarından biri de şuurlu terbiyesidir. Yani mümin kul düşünce dünyasında harama veya günaha yer vermezse, her çıkma teşebbüsünde onları şuur alanının dışına iter ve onlara hayat hakkı vermezse kendini korumuş, gönlü ve mefkûresi tertemiz olmuş olur. Hz. Ömer (r.a.) "Harama düşmemek için, helalin onda dokuzunu bıraktığımız olurdu." demiştir.

Kul hakkının toplumun tamamına sirayet ettiği alan ise kamu hakkıdır. Kamu hakkı, kul hakkına göre çok daha ağır sorumluluğu olan bir emanettir. Bu emanete ihanet etmek kişiyi hem dünyada hem de ahirette hüsrana sürükler. Nitekim Yüce Rabbimiz hutbenin başında okuduğumuz âyet-i kerîmede "**Hiçbir peygamberin emanete hıyanet etmesi düşünülemez. Kim emanete, devlet malına hıyanet ederse, kıyamet günü, hainlik ettiği şeyin günahı, boynuna asılı olarak gelir. Sonra da hiçbir haksızlığa uğratılmaksızın herkese kazandığının karşılığı tastamam ödenir.**"³ buyurmuştur. Şu hadisle bitirelim: Ebû Hüreyre (r.a.)'dan nakledildiğine göre, bir gün Resûlullah (s.a.v.) "Müflis kimdir, biliyor musunuz?" diye sordu. Ashâb-kiram, "Bize göre müflis, parası ve malı olmayan kimsedir." dediler. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.) "Şüphesiz ki ümmetimin müflisi, kıyamet günü namaz, oruç ve zekâtla gelir. Aynı zamanda şuna sövmüş, buna iftira etmiş, şunun malını yemiş, bunun kanını dökmüş ve şunu dövmüş bir hâlde gelir. Bunun üzerine iyiliklerinin sevabı şuna buna verilir. Üzerindeki kul hakları bitmeden sevapları biterse, hak sahiplerinin günahları kendisine yüklenir. Sonra da cehenneme atılır."⁴ buyurdu. Cumamız mazlumların kurtuluşuna vesile olsun.

¹ Buhârî, Hac, 132

² Buhârî, Mezâlim, 10

³ Âl-i İmrân suresi, 3:161

⁴ Müslim, Birr, 59